

Mamadou SARR

"SANKORE"

A.M.-76

MALI DONKILIW A NI FENSORO - FANGAW
KA MAYELEMA

Sao 1976. N° 9.

Mamadou SARR

Mali Donkiliw ani Fensoro Fangaw ka Mayèlèma

Sankoré

San - 1976

n° 9

An ka Tasuma da don
ni ta' Kisè min Pan na
Ka ndòx an na
An n'a lajè ko Fa' a

- 1 -
- G A P E - D A Y E L E -

An bé yoro min na bi, an be se ka nimisa ko min na, don ani donkili kun kan, o ye u donin donin tunun ye -

Baman'naa, ni ko'donkili, i b'i miri ko' fila de la -

- Ko folò, o ye don ye.

- Ko flanan, o ye donkili ye

Baman' Kan ni bamandenw ma o fen fla fara ka bo myo'on na.

1° / DON -

Don tè dowéreye, Farikolo nyanajè ko.

- Farikolo nyanajé min don,

- boli biribiri, ntola nò fe, o te ;

- Metenè keniè boli biribiri, o tè ;

- Sen danya saba, kù ntola bla san fe Kori kono, o tè ;

- Ki pan i se ko damayirala, o tè ;

- Ki mon jurukuru, le to a nona, o tè,

- Ki non ji la, n'a jate bë mine, o fana te.

An da' dun' sera fen nianw ma nin ye', a be fo olu bë ma, ari Farikolo-nyanaje.

Don te ta don sen ko.

Don sen te se ka Cun ka ben ni folikelanw te.

Ma fo folikelaw ñò, nka' Folikelanw de -

N'hakilli be dundunw ani ntamaniw, balaniw

ani oniw, Buruw ani flew de la.

Farikolo nyanaye ye .

- Fere ani barika

- diya, Kele kono

- ninsodiya, segan kono

- yèle, dimin koho

- Se ani sebaya.

Dundun be se Ka Fo Farikolo nyanajelawye.

Dundun dow ma na fo, u f... be ma'aw
Funti, in...

Don senw a ni don shiyaw ye camanye.

Dow be ye, olu ye :

- Se ani Sebaya
- Fanga ani Fangatigiya
- Kolo ani Fasa

Ni nin fora, an ban miri Bondialan de la

Dow be ye, o lu

- be Cun, ka sumaya
- Ka Cun, ka teriya
- Ka Cun' ka giri giri
- Ka Cun' ka Firifiri
- Ka Cun' ka yereyere
- Ka Cun' ja sene

o ye jiné don ye.

Baradon Ko'

Kelen, Fila, an kan mounou mounou,
 Ka beré mounou mounou, ka Fiyeku, ka Cun' ;
 Den ni o', na nki nyinika, e dun' ko' di sa ?
 Cebalen ma n'i ye', F'a dusu be Bondialan don.

Donseny be ye

Baman'naa don sen korow, bolow, senw
 ani Farikolo yelema ko kelen o kelen ye
 Kuma kan de ye :

- Dimin ani majigi
- jigi ani madeli
- Kuru ani sababu
- yele ani barikada.

II - Denkili'

Baman'naa, don te ta a kili ko ; an ka nyo'on Samu koyi ! Nkan b'a
 a kise de ma. Aw ka na kuma don da, ne ma kuma min fo, Aw ka na Fen don kono,
 ne ma Fen min miri. Denkili shiya ka Ca. Lawale, musow tun ma n'u sigi, ka kori
 ani karada ta', ka jené ni gala ta', u tunbe denkiliw da.

Lawale ni muso den nyeni tun kasira, a tun be denkili da' a ye,
 ka'a naani.

Lawale ni mpogotigi tun Furu la, n'a tun ye mpogo bla, ka tafe ta,
 a mpogotigi nyogonw tun be na gita fo a ye, Ala ye don o' don da, fo ka ta'a
 logokun kelen tene.

Lawale, ni Fura tun be shi', muso dentigiw ani muso minuw ma denboro
 o lu tun be shi' ka nyogon korotige.

Polo boloko denw tun be degi denkiliw la, u ka zémew fe, burew kono

Baman'naa, oyere ye kuma na nki' Fo de ye, Baman'naa doron te,
 Farafina be don, ni musow hake tene na kelen, ni fila, ni sabé kan, yoro o'
 yoro, denkili be funti o yoro la. Ne ma muso bo muso la, ne kan be musow be de
 ma :

- den misirw, ni o ye jula kolonwe
- Mpogo tigiw, minuw be Mpogo don
- Muso Furulerw, ni olu shiya ka Ca :

min nuw be u kun biri ka ta'a ma, olu, den juguw b'ko nton ; min nuw be u
 nyé kéné bo Cew la, muso kéletigelaw ; min nuw be ta'a u ka sira fe, o sira
 tilen na sa o', o sira dura sa o' hé Ala kelen de b'o don; olu dow ye ji' kuru
 de ye, sumaya ani kirin ya sababuye, a dowyé tasuma de ye, ali n'i ma'a fiye,
 a be mène.

- Muso Cenyinw
- Muso Cejuguw
- Muso saramaw
- Muso sarantarw

Muso be muso ! Ma'a dow b'a fo, ne mamadu ka kuma té koyi ! ma'a
 dow ba Fo ko' "sogo be sogo"

Ne Ko de', ni musow ye u lajére yoro o yoro, denkili be funti, a
 be poyi i na fo ji.

O temelen kò, Farafinaa, ali ni muso kelen de be a doyorola, kelen
 a sigiyoró la, kelen a dayorola, kelen a baraké yorola, a be denkili da'.

Muso yere, nkan be Farafinaa musow de ma, ne ko', muso yere té
 denkiliye wa ?

I ma na'a dow denkili da Kan me, i te da', i té sigi, i te jo ,
 n'i ma u nyé da ye'.

He ! barakolon ka negeden kan fo, kogélen do Ko ke balité.

Nimusow min ye nin yorónin' kalan o ba miri, n'a ma fo a da
 jukoro, n'a ma Pérén kafo :

"Ayi ! muso o' muso, bisimilayi, Cew dun ?"
 O jabi file nin ye.

Ni Farafin Ce ye dundun mankan' me, ali n'a ma wili ka bo a nona,
a yerebakun be, sogo ni kolo fara zene kan, a yerebakun be bi la'ama.
Ce be Ce la, n'a ye jelimuso kan duman voyo kan me, a be a ka banfula bo,
k'a a ka sambara bo, ka' a ka doloki bo, ka' a ka turiti bo, ka' o be di jeli
muso ma.
A be soro ka' kulushi jala mihe, k'i ko file ^{k'li} nye file, k'i kere fla file,
ka laje n'a be se ka to' be, la'se jelimuso ma sa', k'i yeresoro. Nyalon
tigelaw sere be ba ko !

Aw t'a miri, ni tinye don, kelen ni tinye te.
Aw te aw yere nyininkali ma aw bo, aw te aw sen flaw
ta, ka ta'a donkili-lajere la.
Ko te ten, a doro aw n'a nyew damu, k'aw tlouw damu, ka laban ka ha tinyetigiya.

Kelésen- Donkiliw ani Donso-Donkiliw té kelenw ye. O te Donso bali ka ke
kele Cefarin ye, kele-Cefarinba ye, kele ana ye. Kabi lawale, lawale ye shi
fla de ye ; ma'a ya yere bangi, a n'a bugun, a n'a sabatili la. Lawale min
ye' ka soro Nabilayi Isa, ni Kere ciuw b'a wele "Jesus Christ", Ka soro o
ma bangi.

An be o Lawale seben ni Cogola :

Y.I.J. = Yani Isa Ka Jigi

Lawale flanan' o ye ka soro Nabilayi Isa jigina. An be o Lawale seben ni cogola.

I.J.K. = Isa jiginen ko

Kabi lawale, San 6.000 Y.I.J., Duga tun ye fen ye, kono tun don, o te wili ;
nka, Duga tun ye fen were ye, boli tun do, Jo tun do ;

- Duga tun be son
- Duga tun be deli
- Duga tun be majamu.

Ma'a ya kalan ba'aw ko :

"Lawale, San miliyon kelen Y.I.J., Ma'aw tun be Dugukolo kan. U ka ma'a ya
tun ma basigi folo. U tun bi' ko bugany. U kulu baw de tun be tagama nyogon fe,
dumuni nyinina. Fangatigi de tun ta be ke. U tun be sogo kene ani jege kene
ani jiriderw de dun. U ye Tasuma don tuma mina, u ka se ni Fere bonyara ka
temè Fen nima tow ta kan.

U ye sogo ni jegew tobi

U ye jiri lèse, ka fara ceci', k'u ke mara fenwe.

Mara fenw cayara u bolo tumamina, je~~k~~kulubugan cecira. A kera kulu-
dogomaniw ye.

O kulu kelen o kelen be tara sigiyoro nyini a yere ye. Jekulu minuw bora
je~~k~~kulubugan na, Ma'a ya kalan ba'aw ko olu ma je~~k~~kuFolow.

je~~k~~kuFolow tun sinsinlen be bara de kan : Be be Bara ke ; Be be dumuni ke.

O yele~~l~~malen tunye Ni'i ma barake, y te dumuni ke.

Ma'a min tun kenyera bara la, ka sababu ke bana ye, wali kòrò, o ma'a tun te
dumuni sóro.

Muso ni Ce be tun ye kelen ye je~~k~~kuFolo Kono ; Ni'i ma'a bara, i t'a dun.

je~~k~~kuFolo kono baraw tun tilalen tè.

A tun te fo nin ma, e ye mansa ye, hin ma e ye inumuye, doma e ye "Jeliye",
dow ma aw ye Cikelaw ye. Barashiyaw tun ma caya. Bara tun ma Ceci.

Bara be tun be ke ma'aw be fe.

Jekulu Folo tun sinsinlen be Fensoro-Fanga minunw kap, olu kono ta tun ye fen saba ye.

1) Ma'aw yere

Ma'aw bugun na, u Cayara

2) Barake minarw

Jekulu Folo Kono, an be se ka' wagati fila de hake minen :

1) Fara le selén wagati

2) Fara nugulen wagati.

Ma'aw sera ka sula ni nege fin bara tumamina, o tuma ben na Fensoro - Fangaw ka barika soro ma.

Fensoro-Fangaw ka nye ta'a nana ni Jekulu Folo Cecili ye. Ma'aya Lajè baw ye wagati saba de jate mine o Mayelema kono.

1) Sula wagati

2) nege jalan wagati

3) nege fin wagati

Farafina, Fensoro-Fangaw ka Mayelema pan na nègè jalan wagati kuna. Fensoro-Fangaw ye sene ani bugan-lamo bangi ; kabilaw bora jekulu Folola. Fensoro-Fangaw ye fen vere bangi ni o ye jonya ye.

Kabilaw basigi nana ni kele ani jonya ye. Kabi lawale fo sisan, nh'a fe ka fo kabi tumabe, kele ye sorosen de ye, i ko sene, jegé miné, Bugan-lamo. Lawale, Kelesen-Jonw tun be ke ka jow son' batutigiw fe ; Jonw laban na ka fara kabilaw kan, ka bara ke kabilaw ye.

Fensoro-Fangaw ye sira di Ma'a Koro-Fanga ma. Ma'a Koro-Fanga tun sinsin len be Du haw ani jonw de Kan . .

O wagati la, Fensoro-Fangaw ye musow den kerefe ; jonw Caya ye Ma'a Koro-Duba tigiw bla ny'o'on lajere la. U ye ma'a kelen sugandi k'o kè u nye ma'a ye.

O Ma'a kelen tun te se ka foyi ke ni a ma Horon jamakulu ni Ma'a koro jamakulu lajere.

O tun ye Jamakulu-Fanga Folo ye

Ma'a kelen min sugandira, ale de tun ye Kele nyema'a ye ani Batutigiw nye ma'a. A ka Fensoroda tun ka Ca ni tow ta ye. A ye kele bolo dila a yere ye. Jama kulu-Fanga Folo ye sira bla Ma'a kelen-Fanga ye Dubaw y'u lajere ka siginyo on yg jekulu laben. Siginyo'on ya-jekulu ma sira soro Farafina, n'an ye Nil dugulo bo a la .

Ma'a Kelen-Fanga y'i sinsin Kele bolow kan ; kele kera Fensoroda ba ye, ka Famaya sigi, ka Mansaya bangi . Farafina tuh sigilen be jonya de kan, Sokono-jon'ya. Kele Cew tun be duguw Ci, ka dugu ma'aw mine, ku ke jow ye, Kele mansaw ye un Kunw kenyé jo baw kunw ma. Donkili minuw tun be da jow ye, o donkiliw dala, Ce Farinw, ani Ce Farinbw, ani ana-miné anaaw, ani kele mansaw ye.

Lewale, ni jeli kamalenw tun y'u sigi jama Cena, ka kelesen donkiliw da, ka oni kori, oni kan tun be kuma kan sinsin, foyi tun te o jama jensé ni kele te . An ye jeli dow nyinikai U ko'an ma .

- Ko' ni Duga tun flora, Kise ma Ce min mine, n'a Kisira, o te se ka don.

- Ko', Kaso jeli musò do tun be yan, n'a tun ye Duga donkilisen mine, ka sama, ya ni a ka tila, kono be jigi, ki sigi duguma.

- Ko', ni Duga Donkilisen tun samana, anaaw be ta'a Dugu Ci, ka ma'aw mine, ka dow fa'a, ku fili Konow koro, Ka tow ke jeliw jansa ye.

- Mansalen donkili tun mana da ma'a min na, i tun bi buruju gosi. kan me, kabi a damine, fo ka se i yere ma.

- Ko kelesen donkili yere yere, ye saha ye'.

- Duga

- Janjun

- Nyaule

Ni janjun, dow Ko' janjon, donkili be da, oni be kuma kan lamine, Ka'a sinsin'.

Nyaule ye onikan de ye, Kuma kan shi t'o la.

Duga = An ye Duga donkili dow me, k'u lame. An be na Hakibilafen nin laje Mali donkiliw ani Fensoro Fangaw Ka Mayelema. sira fe.

I - WANDE KUYATE KA DUGA -

Nin yoro la, an ba fe, ni Wande Kuyate be Duga da', a be Kuman minuw fo, Ka o Kumaw la se aw ma. An te na dan o doron ma. An na Wande Kuyate Ka Kumaw seje-sege, ka soro ka an yere hakilila ta fo o kumaw kan.

Ko kelen de b'a ke, o te wande Kuyate kun kan Ko ye, ni Mali donkiliw diya o' diya, u te shi' soro, o ye Fasa da ye a ni Ma'a nyanama majamu.

O Tamashin ye mun ye ?

- Ni ye Kolon tigi fasa da, Ka'a majamu, a Korow n'a dogow minuw b'a kerefe, olu b'u yere file barakolon ferw ye . O be nani munye ?
Du' Kelenya Fusukuli.

- Ni ye Fanga tigi fasada', K'a majamu, k'a to nin na, ni Fanga tinye na, donkili b'e ta'd finye fe. Donkilidala law ani onifolaw be Mali Cogo Kono, u te son Ma'a nyana ma Fasada ma ! Nka', tinye yerela, o Donkilidala law ahi o onifolaw, olu t'a kolontigiw ye koyi' ! Fasada ani Majamu, olu de be Horon Cew bolow shori u ka jifaw kono, ali ni o ya soro fen bere te Jifaw kono, soso ani yere majira ya sababu ye. Horon Cew no te, Fensoro Fanga minuw be Mali Cogo kono, olu de no don.

O Tamashin ye min ye ?

Ni Ko' Numu, Fune, gaulo Faranse-jamana Kan, ma'a shi t'i famu. Nin folen ko, an ka Wande Kuyate Ka Duga laje.

(1) Iye e e e ..... Maulaa'

Jabala Kele bin' don'

Soliyo'

(2) Iyé e e e ..... Maulaa'

Jabala Kele bin' don'

Kirilolo, Kiri saba Mondew'

K'aw' ni Su.

(3) Alihamdulilayi, Alabilalamina

jali ke lu Fara jelimusow kan

Ne bolobe nk'o a (w) ye

jeli a(w) ye Fen ba ke

(4) Alihamdulilayi Alabilalamina

jali ke lu Fara jelimuso(w) kan

Ne bolo be nk'o a(w) ye

Jeli a(w) ye Fen ba ke

Tige nani minuw Fora min ... a ye Wande Kuyate ka Duga datige ye.

Kelew kera, nka u ma ke jeli, araw ko. Yani Wande Kuyate ka donkili da, a b'e sara a jeli nyogonw na, a be barika da u ye, ka sababu ke u ka kelew ye. Wande Kuyate be soro ka teme donkili fe, K'a to la se lame ba'aw ma.

(5) Ba ko Duga Siriman jan

A dimina, Ka dimi, Ka dimi

A ye ton ta'a kuh na.

Ka Kala mine a hola la

(6) A ta'ara Samanyana Basi mine

Samanyana Kono

A ye Basi Kunba tige

Ka bo a Kan ba da la

O to Kunguru Kibiribiri Ba kerefe,
i na fo Mande, anaw ka saraka misi.

(7) Ba ko Duga Sirimanjan dimina

A dimina, ka dimi, ka dimi

A ye ton ta'a kun na,

Ka kala mine a holo la.

(8) A ta'ara jakuruna Toto sejere

Jakuruna Kono

A ye Toto kun ba tige

Ka bo a kan ba da la

O to Kunguru Ki biribiri Ba kerefe
I na fo Mande, anaw ka saraka misi.

(9) I ya ... Arribundu Duga

Ni yeribanta Duga Sirimanjan !

Ce shi dun ma Duga Soso

N'a ma tulanke i la

(10) Ba ko Duga Siriman Jan dimina

A dimina, Ka dimi, Ka dimi

A tar'i sigi yitibolo Fa tan

Ni yiribolo Batan na.
 A ko ni yelen yoro tun be Ala la
Na tun na yelen Ala la.

(11) Nka n'a Nabilayi Musa Ci' Ala yoro

A ko, Dunuya Kele b'an bolo.
 Ala ntenu walorbe Dunuya Koroba.
 A ko, Hina Mansalu bana,
 Ke' wale Mansa lu'bana,
 Fo wale Mansa lu dogoyara an bolo,
 Makari Mansa lu tora kelen kelen ye.

(12) Bako Duga Sirimanjan dimina.
 A dimina, Ka dimi, ka dimi.
 A tar'i sigi yirikolo Fatan
 Ni yiribolo ba tan na
 A Ko ni yelen yoro tun be Ala la
Ne tun na yelen Ala la.

(13) Nka n'a jibirilu Ci Ala yoro
 A ko, Dunuya Kele b'an bolo
 Ala ntenu walorbe Dunuya Koroba.
 A Ko, Hina Mansalu Bana,
 Ke wale Mansa lu Bana,
 Fo wale Mansa lu dogoyara'an bolo,
 Makari Mansa lu tora Kelen kelen ye.

(14) Kono min b'i to san fe,
 Ka yege yege liké duguma,
 O Kono ma na jigi duguma,
 Kono na Barakolo sen sa ,
 I Ko' Ala Kolon.

Denkili tige minuw fora sanfe, o tigew be kuna On jara de Kan.
 A ye Samaryana Basi Fa'a, Ka jakuruna Toto Fa'a. A ma
d an don a ka se' la ;
 A ye a nyé sin Ala ma. Duguma ale Da b'i Ko Ala.
 O yoro la sa, Wande Kuyate yere b'a Konota Fo an ye :
 "hina Mansaw, kewale mansaw bana" fo wale Mansaw ani
 makari mansaw to man Ca tungun.

Ni an y'o barakolon Ci', o koro te dowere ye "ma'a
 kantigiw, ma'a basigilew "dogoyara. Konow be duguma, u te se ka dugukolo
 wagashi, jango, k'a sen" An ka ta'a nyé fe . . .

(15) i ye nasara ma nyi

N'ko Nasara ma tulonke
Horon muso ni beretu'bagi be guadala
nasara ma tulonke.

(16) Karan ma diya, i ye Karan ma diya

Sinsani ka lu ka jeliden ni tora kalan na ,
 jon kurandi kele b'a'a ni Ala mandi sa.

Nasara te anaye, nka'a nana tumamin, a y'a soro anaw
 dogoyara nasara te tulonke ; a ye Ce farin minuw soro a nyé, a ye olu kari
 ka ke' nyó on na . Olu ye nyogon da jigi tumamin na, a yere y'i san don, k'u
 daji. ana min'unw ma sa, olu ye u sigi, k'u ka horon musow nyeji boto laje
 gabugu shishi fe.

An ka ta'a nyé fe, ka Wande Kuyate ka denkili to lase aw ma.

(17) Sori jo' do, kama Burema, Sori jo' do
 be son Sori

Sorijo' do, kama burema, Sori jo' do,
 nankama jo' do, kama burema Sori jo' do,
 be son Sori.

(18) Sori ye jelidenw son fen caman na,
ka jeli baw' son fen caman na. ey
fa te ne fe, kama Burema, ba te ne fe, bin yoro dian.
Sori jo' do, kama Burema Sori jo' do
be son Sori

(19) Sori jo' do, kama Burema Sori jo' do,
nankama, jo' do, kama Burema Sori jo' do, be son Sori

tigew 17, 18 ani 19 ko sori. (21)
Wande Kuyate tun y'a fo ko: shina, makari, kewale ni fo
vale mansaw dogoyara, n'a ya soro u ma ban peu.
Ali ni Sori te mansa' yo, kolontigi bolo lafonilen dop;
a be be son
- ma'a minuw be kolontigi nin don, olu b'a fo :
"he ! ni ye anw ka Sori fasa ye
- ma'a minuw te kolontigi nin don, olu b'i kanto':

"e nin Sori ye Sori juman de ye ?
ye be son, olu be funti u yerema, i na fo ji min be wuyawuya da'a sigilen kono
tasuna kan. Nin tige laban saba, u be wande Kuyate ka duga, fegeya,
ka'a karidiya, ka'a shi surunya.
Nin tige laban saba de fana be wande kuyate ka duga
diya ma'a caman ye. (22)

tof mudi yembe aca, tof mudi
tof mudi yembe aca, tof mudi yembe aca

II - TITA KONE KA DUGA -

yani an ka se Tita Kone ka Duga ma, an b'a laje, fenw
senta'a sirila, ni o te ma'a shi kono ta ye, ni ma'a shi dingo don yoro t'o la,
Bugadonkili yelemana cogo min na .
Duga ye da sen kelen de ye. Nka Duga da sen yelemana ma'aya nofe, ka sira caman
mine.

O yelemani ye dingo senta'a sira de mine, k'a sababu ke kele
cew, kele ce farinw, kele ce farinbw, ani anaw caya ye farafina kono; k'a
sababu baju ke Fensoro Fangaw mayelemani ye.

anaw tun te kelenw ye, u togow tun te kelenwye, u sigiyorow
tun te kelenwye, u sago, n'u dingow, u ka sebaya tun te kelenwye, u y'u tilew
ke wagati minuw kono, o wa'a tiw man kan.

Fensoro-Fangaw ani Fensoro-sharyaw ka mayelema de ye yelema
don kelesen donkiliw la.

An ka teme nyefe, ka laje ni nin hakilila fen ni be se ka
sin'sin' Duga kan.

Tita Kone ka Duga tige follow file :

e e e —————— mawlaa!
jabala kele bin' don
soliyo

e e e —————— mawlaa!

Gema Duga Soso

N'a ma tulonki' la.

Wande Kuyate Ka Duga damine na ni tige naniye ; Tita kone be a ka Duga damine
ni tige fila doron de ye. O tige filanan kono, a b'a jira ko Duga ye ma'a ye,
ma'a min ni ma'a tow te kelew ye, ko, ma'a don, min be ma'a tow san fe, ko'
ma'a don, min be se k'i tulonke ma'a tow la, ma'a don, a te Soso. O korò ye
mun ye ?

Ko', ali ni Duga te ala ye sa, a ka surun ala la. Wande Kuyate be Duga sense,
Tita kone be Duga ta'a kolola.

(3)

Mawlaa Duga siriman jan

A dimina, ka dimi, ka dimi ka dimi,

A ye ton ta'a kun na ,

Ka kala mine a bolo fana na

(4)

A ta'ara Samanyana Basi segere

Samanyana kono, Mande'anaw ka saraka misi

Ka ta'a Basi'kun ba tige

ka bo a kan ba dala

Oto jugurun ki biribiri Ba kerefe

i ba fo Mande'anaw ka saraka misi

Wande Kuyate ka Basi kelesen be dan nin yoro la. Tita Kone
be Basi kelesen sa'ma, ka'kow la se an ma, kowminuw kera Samanyana a ni Segu
kono, Basi fagalen ko. Duga ye jo' ye, ali Duga ka Sedugu, n'o ye Segu ye, o
bè ma'a konona fili, ka'a sababu kè a ka gundo'w ye, a ka don'ani don Fenw ye.

(5)

Kule' don' na Samanyana kono,

yelé ta'ara sige ani balanzan'do

Do lu ko' balanzan banani

Ani balanzan kene nani

Ani balanzan kokurini kelen

Dunanit'o' don,

ko ye dugulen ko dun fana ye sa.

(6)

Mawlaa' -- Duga siriman jan wilila'a

A tara Dunfinbugu segere

Dunfinbugu kono

Ka ta'a Dunfinbugu kun ba tige,

k'a bo' a kan ba da la

o to jugurun ki biribiri Ba kerefe,

i b'a fo Mande'anaw ka saraka misi.

Dunfinbugu kelésen min folen ye nin ye Tita Koné ka Dugala,

an m'o ye Wande Kuyate ka Duga kono.

(7)

Mawlaa -- Duga Siriman jan'an

A dimina,

A ye ton ta'a kun na ,

A ye kala mine a bolo fana na.

(8)

A tara Jakuruna Toto segere

Jakuruna Kono

A ye Toto kun ba tige

Ka'a bo a kan ba da la

(9)

Toto ko' ne ye mun ke

ne ye mun ke Ala la ?

A ko Fara ka Foroba sanu cayalen be

Toto lemu son' ba ti, Kongari !

Toto shu de be Da Jara nyinika :

"Ne ye munke Ala la" ?

Duga de b'a jabi :

Ne Da Ka Foroba sanu Cayalen be

E Toto, e te Foyi ye son ko

O y'i Faga kun ye -"

Kongari! Da sevala, a nyagala,

An ka ta'a nyefe.

(10)

e e e ..... Mawlaa'

Jon'te kono soso

N'a ma tulonk'i ia.

(11)

Yarbuto Duga n'b'i wele,

Ani yaribata Duga Siriman jan.

Kono min b'i to san fe

Ka yegeyege li Ké ,

Kono ma na jigi duguma,

Kono na Farakolo Ben

I ba Fo' Ala Kolon

Nin tige tan ani Kelen nan be ben Wande Kuyate Ka Duga tige

tan ani nani nan de ma.

Tige filaw bē ana majamu, k'a korota san fē. Min be Duga ni kono tow cē, o de bē ana ni ma'a tow Ce, nabi nabi sy yan yoro la Tita Kone ko!

"Jōn te kono soso
N'a ti tulonk'i la"

Wande Kuyate tun ko! od nabi odoli sy
"Ce shi dun ma Duga soso od s'ni
N'a ma tulonk'e i la"

Bē dalen bē mina, Da jara tillela, Ce minunw tun bē se k'u ni
dingo sira ta'a ma, n'o ma kē da yere ka sira ye, o'cew tun man ca.
Ni Wande Kuyate ko' Ce, an hakiliba ta'a keletigi Cew de la, kèle ce farinw,
kele ce farinbaw, anaw. Kaletigi - Tonjow de ko do. Tonjow de fana te,
Ni Tita Kone ko' Jon', an Hakiliba ta'a Tonjow de la, Tonjow be fana te,
Kaletigi - Tonjow de ko do. Fensoro Fangaw ka Mayelema de fe Farafina Fara farajelakan,
Fensoro Fangaw ka Mayelema de fe Ma'aya lili yet

Fensoro-Fangaw ka Mayelema be Fensoro Sira dow willi, ka dow basigi

An k'a laje ka togo nyini u la

1) Ma'aw jekulu Bugan.

Cogo shi tun t'o jekulu bolo.

2) Jekulu-Folo-Fensoro-Sira

3) Jon'ya Fensoro-Sira

4) Dugukolo-Jon'ya-Fensoro-Sira.

5) Nafolo-Jon'ya-Fensoro-Sira

6) Para-Fensoro-Sira.

N'an ye Ma'aw' jekulu-Bigan bia kerefe, Fensoro-Siraw bē n'u ka,

- Fensoro-Fangaw

- ani Fensoro-Sharyaw be ny'o'na na.

1) Jekulu-Folo-Fensoro-Sira

An tun da sera jekulu-Folo-Fensoro-Sira ma, ani a Fensoro-Fangaw ani a Fensoro-sharyaw.

od nabi od jid jid ana

A Fensoro-Fangaw tun te dowerē ye, berewa ni Faraw ko.

- Mayelema na n'u ke

- Fara Ieselew

- Fara nugulew

- Sula

- Nege Jalan

- ani Nege Fin'ye

A Fensoro-Sharya tun ye kelekyave, Ce ma bo Muso la.

2) Jon'ya-Fensoro-Sira

An be nin Fensoro-Sira shiya fla de jate mine!

- Sokono-Jon'ya

- Cogo-Jon'ya

U Mayelema cogow ma kē kelenwye. Sokono-Jonya sabati la afriki, Azi ani Arabi Dugukolo baw kan-yen yorow la sokono-jonya ka Mayelema ma se ka cogo Jonya sira soro.

Eony-Dugukolo ka, Sokono-Jonya yelemana ka ke cogo-Jonya ye.

A Fensoro Fangaw lili tun ye Jonw ye

- Kelesen-Jonw

- ah! Jagosen-Jonw

- Jonw tun be bara be ke.

A Fensoro-Sharyaw tun ye jonyaye, Kelenya Tana.

3) Foyi tun te Jontigi ani Jon Ce fo

- Nin ya fo, i ka'a ke

- Ni ma ke, b'i gosi', kelen b'i fere, kelen b'i fa'a.

Ben-Tana, Benbaliya te de, Ben-Tana de tun be Jonw n'u Tigiw Ce.

3) Dugukolo-Jonya-Fensoro-Sira

A Fensoro-Fangaw lili tun ye Dugukolo-Jonwye.

Dugukolo-Jon tun sirilen bē dugukolo la ; a tun te se ka dugukolo boshi a la. Dugukolo tun be Dugukolo-Jonw

de ka bolo kan; u tun b'a mara, k'a layiriwa.

Dugukolo tigiyia tun be Dugukolo-anaw de bolo. Ni Dugukolo-Jonw tun ye fen minuw sorò, Dugukolo barala, o Ferw hakelan do tun bē di Dugukolo-anaw ma ;

o hakelan tun ye ana-Jansa ye.

A Fensoro-Sharya tun ye kelenya tana ye. Wolo nugu de tun bë ma'aw bò nyo'on na ana woloden tun te foyiye ana kò , ali ni naloma tun do. Dugukolo Jon tun mana den min soro, o tun te ke Foyi ye Dugukolo-Jon kò. Foyi tun te se ka ana ani Dugukolo-Jon kè kelen ye.

Ni Fensoro-Sharya tun bë boli Europ Dugukoloba kan tumamin na, Dugukolo - anaw tun ye kelebolo tigiw de ye. Donkilidalaw tun bë yala duguw ni nyo'on ce, u tun bë ta'a ana-sow kono, ka ta'a donkiliw da anaw ye. Donkilidalaw tun bë welé Truver ani Trubadur.

Rolan ka kelesen donkili ye sanga soro o wagatila .

Vani Fensoro-Fangaw ka Dugukolo-Jon Fensoro-sira ni a sharyaw basigi Farafina, Farajè sera an ma .

U folola jagola ; u laban na kelela.

a) Mun-nana ni Jagove ?

Fensoro-Fangaw Tun ye Jife-Tacama basigi, Europ Dugu Kolo-kan. Fiye-Jila kulunw tun bë se k'i yoro janya kogoji kerew la, ka sababu ke Busoliye Lawale, san 1500 I.J.K., Afriki Dugukolo kere yoro dow mine na portugew fe. U y'u sigi Kongo, Kap ani Natal dugukolo-kan. San 1600 I.J.K., Fransè, Holande ani Anglew y'u sigi sénegal ani Gine dugukolow k' U kunko gelen yerè tun te dowereye Ma'a - Jago ko bari, ya ni ma'a Jago ka yiriwa, Farajew ye Sanu ni worije de nyini, Afriki, Ameriki, ani Asi Dugukolobaw kan.

Dugukolo-Fensoro-Sira basigilen Europ Dugukolo kan, Ma'aw tun bë ye, anaw tè, Dugukolo-Johw te. U tun be bara ni Jago ke Dugubaw kono. O Dugubaw tun be wele bur. Bur kono ma'aw, u ko'lu ma "Burjua". An bë o wagati jan ni wele Nafolo-Kafo-Wagati. O wa'ati donkiliw, donkiliw yere tun te, Poyiw de tun do. O wa'ati Poyiw tun ye Fensoro-Fangaw jaw de ye. Kun-ko vère tun te burjuaw la ni Nafolo nyini te. U Ka soro da baw tun s insinlen be Finye-Jila-kulunw de kan. An ka Tamashin kelen ta o la n'oye zoze Mariya de Hérédiya ka nin Poyi ye.

Comme un vol de gerfauts, Hors du Charnier natal.
Fatigués de Porter leurs misères Hautaines
De Palos, de Moguer, routiers et Capitaines
Allaient, ivres d'un rêve héroïque et brutal.

Ils allaient conquérir le fabuleux métal,
Que cipango murit dans ses mines lointaines.
Et les vents alizés inclinaient leurs antennes,
Aux bord mystérieux du monde occidental.

Chaque soir, espérant des lendemains épiques,
l'Azur phosphorescente de la mer des tropiques
Enchantait leur sommeil d'un mirage doré

Ou, penchés à l'avant des blanches caravelles,
Ils regardaient monter en un ciel ignoré,
Du fond de l'Oragan, des étoiles nouvelles.

Poyi nin Kodi ?

MINÉ KELE CEW

U tun be, i na fo Bohw botò Folo u Nyagaw kono,
 Ma'a segenew u ka waso nyani koro,
 Kulun barakelaw an'a kuntigiw,
 Minuw tun bë sogo anaya ladegi la,
 U tun bë bo Palos ani Moger, u tun bë ta'a.
 U tun bë ta'a keleke, ka subahana nege mine,
 Negè min tun bë bo sipango-yorojan Damanw kono.
 Sap wili Finyew tun b'u ka kulun Finiw funu.
 Tile jigi yorò shidonbaliw Fan, Fe.
 Wula o wula, U jigidalen sinin anaya kan,
 Tropik Babaw nyè bulama yelenku to
 B'u ka suna bile i ko sanu.
 Tuma dow, u tun b'u sinsin Finye-Kulun nyefe,
 Ka, kaba kolo laje, u tè min don,
 Ka, lolow botò laje jidun kono, tu te min don.

Zose Martya de Herediya

b) Mun nana ni Keleye ?

Fensoro-Fangaw ka Mayelema, san kème 18 laban na, Holandew ye Afriki Dugukolo san jisin (Sud-SI)mine. Farajew tun y'a damine ka don Afriki kono. Dow xue lef, ni sworof nivodibé i sionkoko hapsé.
 - Dow tun nana lajelila i na fo Rene Kaye, Bart, Nashtigala ni stanle.
 - Dow nana ni mugu ni kiseye, marifa a ni gèle i na fo Federb ani Galiyen.
 - San kème 19 ban tuna, Afriki Dugukolo boshira a tigi korow la. Ben-baliya min bora Farajew ni ny' on Cé, an ka Dugukolo tilali la, o kera sababuye ka Nyema'a-Jekulu Kafo Berlin.
 O Nyema'a-Jekulu yéléma na ka ke Konotafó-Jekulu ye.
 O konò tafo-Jekulu ye Cogo-Matiginew mine Sharia Sigi San kème 19 ban tuna, Afriki-Cogoy bë, finman' fara jeman kan, u bë mine na fo kelen, Etiyopi. Liberiya-Cogo, o ye sira wecé ye. Fensoro-Fangaw tun yiriwala Farajé-jamanaw kan. U ye Fensoro-shariaw ceci, ka Fensoro Sira korolen wili, ka kura sigi an'a jekulu. Nafolo-Fensoro-Fangaw ye Dugukolo-Jonya-Fensoro-Fangaw fiye ha hoye. wacof koi od wadonoff Nafolo-Jekuluw y'u hizi Dugukolo-Jekuluw kan, k'u susu, k'u zémè sama. Poyi sirakan, o Tamashlu ye James Thomson ka Poyi min togo, ye.

- Rule Britannia, thy blay od wifit miy sprout

Quand au premier jour, sur l'Ordre du Ciel

La Grande Bretagne surgit de l'abîme azuré,

Telle fut la Charte de sa terre

Et le chant de ses anges gardiens :

Regne Britannia, Britannia donne ta loi aux vagues

Jamais les Bretons ne seront des esclaves.

Les Nations mères bandes que toi

Devront tour à tour se soumettre aux Tyrans,

Tandis que tu vas croître, Grande et libre

objet de terreur et d'envie pour tous

Règne Britannia, Britannia donne ta loi aux vagues,

Jamais les Bretons ne seront esclaves.

Toi, jamais tyrans ne te mèteront,
tous leurs efforts pour te courber,
Ne feront qu'exciter ta généreuse flamme,
Pour leur malheur et pour ton renom.

Règne Britannia ! Britannia donne ta loi aux vagues !
Jamaïs les Bretons ne seront esclaves.

Nin Poyi Kodi ?

- Britaniya sharia -

Dunya tlé Folo, Ala ka se an'a ka fo fe,
Grande Bretagne funtira, ka bo ji kono.

Ani a kanta Melekew ka donkili,

Fanga ta Britanya, Britanya

Ika sharya sigi ji kan

Abada, Bretonw té ke jow ye

Jamana minuw'm'i ka duau nyogon soro
Fanga Fin Tigiw b'e yele'olu kan.

Nka e b'e yiriwa, Fen ba ani fen horon
B'e Jawili fen ani be nege-fen

Fanga ta, Britanya, Britanya

I ka sharya sigi ji kan.

Abada, Bretonw té ke jow ye.

Abada, Fanga Fin tigiw te s'i la

U b'e Min ke ka e kun shuli,

O dé b'e i ka nyeta'a yiriwa
o de b'e ke u ka bone ye, e ka togo nyuman.

Fanga ta Britanya, Britanya

I ka sharya sigi ji kan,

Abada, Bretonw té ke jow ye.

Nafolo-Fensoro-Fangaw ani Dugukolo Fensoro-Fangaw kera
nyogon na tumani na, Farafina kele-Cew, a keletigiw, a hanaw ani famaw, a
Mansaw tununa kelen kefen. Nka, olu yere tun ye do ke ny'on na koyi !
Nin Folen ko, u Caman togo be na' ha hakilila.

- El Haji Umar, Mori barani tigi !

- Mari Jara, Segu Jo !

- Tata Jara Woyitala kele ce farinba !

- Babemba, Fama dusuba !

- Samori, Alnami marifa tigi !

Ani u Caman weré.

anaw sara ka farafina donkiliw to bolo min kan, an ka
donkiliw tora o bolo kelen de kan. Bari an ka Fensoro-Fangaw ka Mayelema ma
se ka tilen tun ; Nyagami don na an ka fensoro-sharyaw la, an ka Fensoro-
Sira ma ta'a sira don a yere la tugun. O b'e de b'a k'e ni kelesen donkili fora,
ni kelesen noni fora, ali sinin :

Ma'aldow be nyagari, ka funtili, i na fo Lawale Dugukolo-Keletigiw.

N'u ma jor sorò k'o' di, jonye tille té wé, n'a wori sorò k'o' di, wori
té sorò tuma b'e, u b'u ka dloki bo, k'o' hinu no'oyi ce apai la sisala ey am

- Ma'a dow b'an fo hum !, Fai b'hum n'a !, Ma'le sebeko !, Hakilila

wori be tomo duguma de. O ma'aw b'an hakili jigi Nafolo-jekulu de la.
An ka temé nyefe, ka Titanké ka donkili to la'sé aw ma.

(12)

Duga lu ka Dugaa
Duga lu bakoro ye Kamisa ye
Kamisa ko ale té foshi dun

N'a na ke denkelen shu fana ye

(13)

Bon' y'o ta, Bon ma tulonké,
Sincani kalu ka jéilden ni so san.
kan sa' Ala.

(14)

Nasara manyi wa'
Nasara ma tulorke
Horon meso ni beretu bagi be gadala
Nasara ma tulorke

- (15)   - Lahila ilala — Mamadara surulayi
           - sérako mûse ha'i mama Serenjaliya
           - karako mûse ha'i mama Karanjaliya.

- (16)   e e e ..... Mawlaa'
           Cè ma Duga soso
           Ni Bon m'i ta'.

- (17)   Ka ne son bobo Jon
           Ka ne son Turuka Jon
           Ka ne son Minyanka Jon
           Caman' ni na

An ye Fensoro-Sira nyagami min fo, Tita Kone ka donkilitigew
 14, 15, 16, be o de jira. N'o te, mun ye sen se nyema ?
 Mun ye Nasara ni Duga se nyo'on ma ?
 Donkili tige 17 kono, Tita Kone ko ka ale son bobojon, turukajon ani
 minyanka jan caman nina.

Iwale o shiyaw tun te son jon-ya ma ;
 u tun be saya kanu n'o ye !
 Nasoro Duga doron de tun be se k'o
 shiyaw mine, k'u ke jorw ye.

- BIRI ANI DON DONKILIJM -

Baman' naa, Baman'naa yere doron te, fan o' fan, farafina
 fara farajelè kan, Fan o' fan; ni Fensoro-Fangaw tun ye Dugukolo-jon-
 jekulu-Fangaw de ye, don, nkan be doniya de ma, don tun te soro ni biri te,
 biri ani majigi.

Baman'naa jekuluw tun ye don ani don jekuluw de ye ! I t'u kono
 Fen don ni ma don u kono.

O Misali ye komo ani kore ani kono.
 Komò ani kore tun te jow doron ye ! Koyi !
 Baman'naa Ma'ay'a-sigisen ferw, à ferw be tun b'u kono, kabi
 Damine fo laban.

Laban te sayaye dè, ali n'a ya soro mata dow ba fo saya'ma
 ko' bani. Baman'naa, shu tun te ban, fo n'a ma ma'a shi to'a ko, min b'a son'.
 shu tun be sa', a tun be ke sa ye ; ni ya wele a b'a lama'a.

Aw be ba don, bi fo sini, ma'aw be nonofilen a ni woroje
 wolofila saraka fa shuw ani ba shuw ma. Ma'a ban'new be folofolo finye fe, a
 t'u ko, a t'u nye.

An be biri ani don donkili minuw don n'o' ye', soli kelen fura
 donkiliw ye, an be na o dow la se aw ma.

- FURASHI - DONKILI -

Denbaw Jula Fini nogolen bē

A na je

Nin ndogō Fariyala

Denbaw Jula Fini nogolenbē

Fini na Je

Nin ndogō Fariyala

A na Je

Nin ndogō Fariyala

- FARI - FARI -

Bamako Kaw yo

Ne dogo Fariyala

Nko anyaki

Ne ka Juru te Numu shi la

Ne dogoni Fariyala

Nko anyaki

Ka ta'a Fo Bamako kaw ye

Ne dogoni Fariyala

Nko anyaki

Numu shi ka Juruté na

Ne dogoni Fariyala

Nko anyaki.

- KO LAKARI -

An tara Ko la

Ko ka goni

An jigina so'

so sumalen.

Mih ye donkiliye min bē boloko denw ka ta'ama Cun, ka ben wasambaw kan' ma, ni soli cemanw do ; ka cun, ka ben baraninw kan ma, ni soli muso manw do.

E ! Ko tun ka goni koyi !

joli koko folo ka jugun ni tigeliye koyi !

Nga ! so tun sumalen te o cogola de!

zemew tun be ye ; u n'u ka bisarw,

nogo nogo nen dumawani bugunikawi

Ni biro ba tun dayelela Nyarela ni Bozola Kono, i tun bē se' ka solima den kemé dan nyo'on nofe.

An ka ta'a nyefe, ka solima donkili dowerè laje.

- WELEWELE NIN -

Welewele nin yoo' welewele nin,

welewele nin, fan'tan welewele nin,

welewele nin, fa ma welewele nin,

N'ba ye kori kolo ke dege ye,

Nka dege marsbali ke degé ye,

Ka to di' dennuw ma.

Dennuw, fan'tan dennuw ma,

Dennuw, fama dennuw ma.

Kumba yigiyigi he,

Kumba valiyala ha,

Fatuma Korocyo mani idya ;

Koro Kara yo nan diya

Ala m'zi diyyawa Kanu ba ye.

Ala m'an ngoyaza Kanu ba ye.

Kininuw ka' di,
 Kininuw ka' gon,
 soli to dun,
 sonsoli ka wili to dun,
 Kili boso, wulu boso
 Ne te nbolo ko
 Blakoro boloko no na
 Blakoro ke nin me o me
 joli na bo e kukoro-

An ka ta'a nye fe folo, ka donkili sabanan la se aw ma.

- TA YE MAMA -

Ta ye mana' ta ye mana,
 Ta ye mana jiriba bolo la,
 Ta ye mana senba bolola,
 ji ye boli soli nunkala kan
 ji ye boli soli nunkala kan.
 Zalen, jegè la mansa,
 Wulujegè, jege la sarama,
 nkonkonin ta i da
 solima n'a kaya, i da bon da.

Tasuma tun ye don' ani don fenye ji tun ye don' ani don
 fen ye .. Bolokoli tun ye don' ani don ye, tuguli ani yeleliye N'an ko blakoro,
 an b'an miri fen fila de la :

- blakoro, ma'a min ta te a yereye ; ma'a min be bla kowro, a ka o kow ke ;
 ma'a min be ci'.
 - blakoro ; ma'a min be blaw koro, ma'a min, a me o me, a be teme negefin
 daduman kerefe, a be sigi nege koro. N'a sigira nege koro, blakoro-jekulu da
 be tugu a nye, Musotigi-jekulu da be yele a ye. Ni solimaw be bo buro kono,
 u be ta kungo kono, u be ta u pan tasuma ba kuna, ka boli biribiri, ka so
 segere.

Zemew dew, ani ma'a bolokolen korow be boli u nofe, ni nonfon busarwye. U ma
 na kun min na, o ye o kelen kunko ye, o ta fla ani Ce tige. N'u sera so, u
 be soli finiw bo, ka fini kuraw don, o yoro de la, fan'tan denw ni fama denw
 be bo nyo'ch na.

U be ta'a ma'a baw fo, ka barika da u ye.

- SHU BILA SIRA DONKILIW -

Saya ye Fen ye min mandi mogo shi ye -

Fen don mogo shi te ta'a ka dan, Fantan te, Fama te, O de b'a ke,
 jekulu o Jekulu be jinye kono, a na miriya ta don ka ta'a saya fanfe. Kabi
 Jonya-Jekulu Sira tun be bolila Farafina kan wagati min na, san 800 I.J.K
 tuma la, Arabuw ani berberw don na Farafinw na, u ni Batu Kura n'o ye Islam ye.
 U ye Batuw were soro u nye Farafina, ni o ye jo batu ye. An ye Jo Kunko fo
 ka teme.

Jonya Jekulu Fensoro-Fangaw ye jo' son de sinsin - jo batu tun
 baju ye mun ye ?

- Ni ma'a sara, i farikolo doron de be sa, i Ni be ho farikolo la, a be ta'a
 niw ka jinye kono. Ma'a te se Fen o Fen na, a be se' o la. N'a dimina, a be
 ci'ke tinye, ka bana juguw bla ma'aw la.
- Niw tun be batu, u tun be son. An da sera o yoroma.
- O tuma na, ali jo batu tile yere la, saya tun te laban doron ye, damine
 fana tun don.
- Islam batula, o ko kelen don ; saya ye laban ye, damine fana don.
 Farafina, shu tun be majamu, a tun be mabalima a bila yoro sira kan.
 Shu bila sira donkiliw be an hakili jigimo de la nka yelema don na kow la.
 Sisan ni mogò sara, i shu ko be ke : An ka nyogon famuya :

- shu be ko' fenw senta'a fe ; ji be bon shu kan
- shu be ko Dingosenta'a Fe.

Islam tile la donkili te da shu kuna, ala togo de be fo ma'a
 caman fe : nka n'o teme na jeli musow be se k'i kan fili furé ma.
 Shu bila sira donkiliw be ye heredon donkiliw de ye, barika da donkiliw. An
 ka'a dòw lajé.

- WANDE KUYATE KA SANGU -

Sekinè tar'i da ,
 Pa Isu jabi den, Sangu tar'i da.
 Jaku hamala ta'yitu
 Minata wada den , Sangu tar'i da.
 Be son na ..

Sekine tar'i da,
Mamadu Jabi den, Sangu tar'i da
jaku hamala ta'yitu
Amadu muso den, Sangu tar'i da
bē sōn na

Sekine tar'i da
Freetown sira la, jula tar'ida,
jaku hamasa ta'yitu
Segu sira la jula tar'i da.

bē sōn na

Sekine tar'i da
Unaru Jabi ka Sangu tar'i da
Jaku hamala ta'yitu
Laji Jabi ka Sangu tar'i da

bē sōn na

Sekine tunuma na,
fula muso cē, Sangu tar'i da
jaku hamala ta'yitu
Sitan Danba cē Sangu tar'i da

bē sōn na

Sekine tar'i da,
jabi muso cē, Sangu tar'i da
jaku hamala ta'yitu
Mariamu Jabi ka Sangu tar'i da

bē sōn na

Sekine tar'i da
Ya Jabi ka Sangu tar'i da
jaku hamala ta'yitu
Janbara Jabi ka Sangu tar'i da
bē sōn na

Sekine ye ne sōn,
bureka sanu na, sangu yo duma
jagu hamala' ye ne sōn
mali wōrla, Sangu yo du ma
bē sōn na

Sekine ye ne sōn
Siraleone basan na, Sangu yo duma
jagu hamala'itu
Segu sira la jula tar'i da
bē sōn na

Sekine tununa na
Gesere magama jigi tar'i da
jaku hamala ta'yitu
Mamadu pante jigi tar'i da
bē sōn na

Sekine tununa na
Freetwn sirala, jula tar'i da
jaku hamala ta'yitu
Segu sira la jula tar'i da
bē sōn na

- TITA KONE KA MAJU -

Maju bana ... Fadenlu siran na
Kama Maju bana
lamidu so la segi don.
Maju bana.

Iye Maju bana
jelideni jatigi don
sama bana
faden lu siran na

Iye Feletigi Maghan Nyemé Camara

b'i ma
sclo kan ye fobé ye
dundun o tè fi ma

Iye Maju bana

woyitala sola segi don
sama bana
kara mubeli sola segi don

Maju bana

y'an kali wolayi la
sama bana
kagolo muso b'a shiyorola

Maju bana

jali te tugu ma'a lan kolon ko

maju bana

nin son ni jugu son.

Iye Kama Maju

b'i ma
nankama duga jabi.

Salifou Camara,

b'i ma

Jugunaba Camara

bé min sa ?

sama bana

Kurun te bonya Jaliba ma

Maju bana

Kunbugu be fitiri don

Maju bana

naramubeli janjo'o don.

Fajiri ma'a fo

bamba tè horonya dya.

Ya ni an ka ni donkiliw bla yan , an bé ko kelen fo u kan,

o ye shu balima kun tlen na ye. Shu bé te bla sira. An bé bi min na, kolontigi
shu de bé bla sira ka caya ; kolon' tigiw fana bé te, min nu bolow tun
tafoninen don jeliw ye. O ye wajibi ye'.

- DENKO DONKILIW -

Fensoro-Fangaw liliw de bē ma'aya sinsin. Farafina donkili caman bē a yira.
Fen minuw bē Fensoro-Fangaw kono olu bē se ka jate mine tan.

- 1) Fensoro-Fen ina fo dugukolo
- 2) Fensoro-Marafew i na fo daba ani jele.

Dugukolo-Jonya Jekulu wagati la, Fensoro-Fangaw tun ma ta'a yorojan u baju yere tun ye mā'aw to fanga ye.

Ni den caman bē mogo min bolo i be se ka tu ba tige, ka foro ba da, kā nyo caman soro, ka jiginew fa.

Ni den b'i bolo, a b'i sagoha hara ke. Farafina ko den wolo ka fisa joñ san ye "I Fensoro-Fangaw de ye dehko ke kun ko ye Farafina nka, fen min tun don, ni den tigi tun ye fen tigi ye, o te an bē bi min na. N'i ye den caman soro bi, e, i bē se k'i sigi k'u laje, n'i ka sewa, nka ka fo ko wōri soro da b'i bolo, nkalom. Min b'i bolo n'o ye légésé ye, o ye kunko caman ye. Nka ~~min~~ té Farafin bali ka ke den caman fe, A donkiliow fle.

- MARYAM NJAYE KA CE MA NA SA -

Denko', musolu ne na kun ye denko ye

Mansa ka son den na

nko cè ma na sa,

cè mana biri misi to ne ye were la

O misi ka sōgoma da la nōnō bē mun nya ne ma ?

Mansa i k'an sōn den na

Nko cè ma na sa,

cè mana sanu bile to ne ye barala,

o samuka wuladala doni bē mun nya ne ma ?

Mansa i k'an sōn den na.

cè ma na sa,

cè ma na soké ni kerike to ne ye bolō la,

o soké ka tile gan nyinyi bē mun nya ne ma ?

Mansa i k'an sōn den na

ce ma na sa,
cema na fini nyuman to ne ye bara kono,
o fini ka tileban sankali be mun nyana ma ?

Mansa i k'an sōn den na.

den ko ye ne na kun ye
muso lu yo ne na kun ye den ko ye
Mansa i k'an son denkelen na.

Ne ba de ye ni donkili da ne nyana ; a ye donkili nin da ne
ye shin caman. An bē se ka ni donkili jabi cun ka ben a sen ma, an ka'a laje.

Cè ma na sa,
cè mana denbilen to i sen koro
o den bilen ni ka tilegan kashi be mun nya e ma,
Mansa k'i sōn den sēbē la.

Cèma na sa,
cè ma na flen fa she shi dun to e bolo koro,
o filen fa she shi bē mun nya e ma,
Mansa k'i son Sebaya la

Nka farafina den ye den ye, jango awkana doron ; a nya a ni
a juguya, o te ma'a nō ye, o ye Ma de nō ye.

MARYAM NJAYE KA YAMA

Ni fana ye Mpogotigi jekuluw ka donkili ye ni ne ba ya fo
nyana shin caman.

Kanu ma diya yama nin jarala,
kanun ma d'yī la, furu ma diy'la.

Yama ni fen o fen tun ye flan ya ke
o bē den ke ni tara, boloko yoro
Yama Jara ni fen o fen tun ye flanya ke
o bē den musoni tara, konyobo yoro

Kanu ma diya Yamani Jara la,
furu ma diy'la, den wolo ma diy'la.

Yama ni fen o fen tun be tulonke ke,
o be den ke ni tara bolo ko yoro,
Yana jara ni fen o fen tun be tulonke ke
o be den musoni tara konyobô yoro

kanu ma diya Yama nin Jara la,
kanu ma diy'la, furu ma diya.

kanu ma diyala yama nin o'
furu ma diy'la, den wolo ma diy'la.

A kéra yama bolo tere ye :

- a ma furu nyuman soro,
- kanu nyuman ko petii
- Ali a ye murumuru ni minu tömp a sen fe
a kenyera k'o ke den ye.

kanu kana diya a la , o ye yama kunko ye ; furu ka na diya a la,
o ye yama kun ko ye , hka a ka na den soro, a! o be Farafina Jekulu toro.

D'en nyini ani den soro, o be teme ko caman nye Farafina.

Baman'na yöröw be yöröw la, ni se te köröke ye, a be dogo ke dö bla a nóna
wasa denw ka soro.

Baman'na, yöröw be yöröw la, ni kamalen san fa dugu fa be dugu kono, cë caman
be u musow bla ka ta'a bō a ye, wasa u na shi nyuman soro. Ka ta'a Mali tile
jigin fe, kazamansi dugukolo kan, jekuluw tun be ye, u be denw be bla so ba
kelen de kono, cë fara muso kan.

Ni cë sera kulushi ta ye, o be bō so ba kono, nka muso te bō abada fo a ka
jira mögöw la ko ni fen dan na ale la o fen be falen. Nin pogotigi ye kono
ta turmamina, a be bō soba kono, cew be girin' a kan, ka'a nyini furu la.

WANDE KUYATE KA DONKILLI

Ne cë lu ko, ko ne te den wolo,
ne buranw ko, ko ne te den wolo,
ne filanw ko, ko ne te den wolo,
ne juguw ko, ko ne te den wolo,
ala yi to a ka mansa ya de la ,
nka ne son fla ni kono na.

~~Yel yelen togo da "ko te mogo ban"~~
ka kelen togo da "kono té kuma"
"ko te mogo ban" na nki da nkoro
"kono té kuma" na nki da nkoro
kele be ban, sinin kan te ban,
kono té kuma na nki da nkoro.

Ne cë lu ko, ko ne te den wolo,
ne buranw ko, ko ne te den wolo,
ne filanw ko, ko ne te den wolo,
ala yi to a ka mansa ya de la ,
nka ne son flani kono na.

ye kelen togo da "ko te mogo ban",
ka kelen togo da "kono té kuma".
"ko té mogo ban" na nki da nkoro,
"kono té kuma" na nki da nkoro,
kele be ban, sinin kan te ban,
"kono té kuma" na nki da nkoro.

- KUN ANI SABABU DONKILIN -

Sababu donkiliw nye shin ne bē kow minu kera ni u kēli ye yelēma
don ma'aya sigiserw na, o donkiliw caman tē taga ma'aw jimi sira fē ; nka
kelen kelerw b'u la olu bē ma'aw sewa. A kelen file ni ye :

- TATA KA BANBO -

Banbo ! min kadi, min ka di min ye
olu ka di nyogon ma
o mana ke dugu bē diya.

Banbo ! lahila .. ila la
banbo ! mamadara surulay
banbo ! seben bora minin de ?
banbo ! sèben bôra Adis Abeba
banbo ! seben nana minin de ?
banbo ! seben nana Bamako
banbo ! seben dira joni ma
banbo ! seben dira komite
komite mali ma
komite y'an ka seben kalan
banbo farifin kera fen ye.

banbo ! furu kera furu ye
furu bora kanu na
furu kera jarabi ye
banbo Muso kera horon ye.

Banbo ! kuma kelen foira ne ye.

banbo ! kuma nin ye ne sewa.

banbo ! kuma bora min ni de ?

banbo ! kuma bora Kuluba

banbo ! kuma nana mini ni de ?

banbo ! kuma nana Meri la .

banbo ! kuma foira jonin ye ?

banbo ! kuma foira mali

mali denw ye, furukera jarabiye

banbo ! dugu kera horon ye .

Banbo ! furu kera furu ye

furu bora 'kanu na

furu kera jarabi ye

Banbo ! Muso kera hordin ye.

Kun ani sababu donkiliw be dila ka ben, ka cun ka ben
sen ma , nka, a be te Ben sen ma .

Yerefo te kojugu ye farafina n'a ya soró i b'i vere fo jeli sira de fe. N'i b'i yerefo wori sira fe a be fo i ma k'i waso ban Ci.
An te na an sinsin yerefo donkiliw kan.

An ka kelen laje!

TATA BANBO KUYATE KO " A VERE "

Iya ! Tata de ni ye

Banbo tata de ye ni ye.

Iya Tata de ni ye

Tata Banbo de' ni ye

Sirimori Kuyate den,

Tata de' ni ye.

Jeliba Kuyate den

Tata de' ni ye

Mamari Kuyate den,

Asa Danba den,

Tata de' ye ni

K'ale bima ta'a

faden tolu ke jon fana ye.

Iye ne be sama wele

ko mandi be la

Jeliba Kuyate den nin son ni jugu son
ee Fanta Danba den nin son ni jugu son.

Iye somono musolu den Taga nb'i ma,
danba musolu den nin son ni jugu son
ko mandi be la.

mogo mana nya o nya

iye do na fo i ko.

Mun Kan bla Taga la sa'.

sege o' babi kuyate
kunguba fana be kuma de
don bë te kuma fana ye
Ma'a kani balan bla sirali jan ma
ko manamana mogò kana tulonkila
mun b'alu bila babi la
sege o' baby kuyate.

Aw ma Tata dolen ye ni ye,
a n'a ka jeliman diya dolen ye,
Madu Drame ko' la.

iya ! Tata dolen ye ni ye
Banabo den ni de ni ye
Asetu Danba den, Tata de ye ni ye
Asa Danba ka Tata de ni ye
k'ale bi na ta'a faden tolu ke jonye
senkorò jugu be nkalon na.

iye ala b'i diya, fana b'i diya,
fantan fanab'i diya, mo'o molohali fana b'i diya.
diaga malo te tegé la kolon na
sege o' babi kuate
an ka jigiso cè nyuman b'an ko
ne mana na filima
suna na filifala fana ma
e jaga mana filima
ne te na fili fala fana ma
Tata bora mansa juman
ni mansa juma na
e yi fen mi bora Sirimusa fana ro de.

Ne ko Tata de ni ye
Mamadu Drame ka halala Tata de ni ye
k'ale b'i na ta'a
faden tolu ke fion ye

iya Tata do len ye
aw ma jeli mandiya do lenye
suraka jeli kola

Manu', min kadi min ye, o k'o miri ; kuma weré shi te nin na, an
k'an tegé di nyo'on ma:

- DONKILIW DA LAW -

An ko katene, don te ta'a donkiliw! Min be donkiliw ani Fensoro-
Fangaw se nyo'on ma an ye a laje k'o nye jira.

An ma foyi fo min kan, o ye donkiliida ye. Donkili te se ka da ni
donkili da la te. Dundun ni oni te se ka fo ni dundun fola ni oni fola te.

Kabi' jekulu folo jinsin na, Afriki tile jigin kono, ka sababu
ke dahirime nyini ye, Jinsin tara fensoro-fangaw kun tlen na de fe.
Fensoro-Fangaw ka Mayelema ye tige don bara la.

Tige folo min don na bara la, o ye sené ani bagan Lamon fara ka bo nyo'on na.
Tigé flanan min don na barala, o ye sené ani kolé tow be fara ka bo nyo'on na.
bara-tige-sabanan nana ni jago ye.

Fensoro-Fangaw de ye donkiliida ni dundu fo ke u daman bara ye, min mogow y'a
ke kabi lawale fo sisan.

An ka'a tamashin ta numuw kan

- Numu folow ye fan fiye, ka nege bo, ka gosi, ka ke marafew ani barafew ye
- u y'u denw dege u ka kole la.
- u denw yu ta denw dege o kolé kelen na n'o ye numuya ye; ma'aw laban na ka,
u yere, u denw, muso fara cè kan, u musow, u korow n'i dogow u be blaw
tige kelen kono, ka laban k'o ke Tamatige ye; nin tana tige, kan be horon
tana de ma. A be fo numuw ma blaw ka sababu ke u ka kole de ye. U bla la, yoro
min ka di u ye u ka ta'a ye ka nege nyini, ka fan fiye. Bla, joh blalen, tun
te ke jonye, a tun te minè kele cew fe.

Farafina, koléw be yan, horon tun te se ko kolew k'a ka fensoro da ye ; nko .

numuya

jeliya

gese da

wolo bara

Jon té tana tigé kono : horon bë miné kélé sen fe, ka kë jón ye, nka'a te se ka kë numuye, a te se ka kë jeliye.

Min yère b'a yira k'o Fensoro Fangaw de ye Tana-tigew sabati o ye jeliw, numuw, mabow, garan kew ani fene shiw ye, o ye Tana tigew yere kolew ye. Mun na, Tana tigew kolew ye kole flanaw de ye ; kole folo o ye sene ye. Ni sene tun don na Tana tige kono, Na tun fora ko horon té daba miné, a tun té fo tan.

Bi tilen la, jeli bë ka kole té jeliyaye, jeliya yere te se ka jeliw bë labalo bi.

nka an bë bi min na jeli ni horon te se ka kë kelen ka Fensoro Fangaw k'a sababu ye.

Bi, ni ko horon cë min ma k'a ka fan fié, a bij'abi ko ale té numuye. O horon cë kelen mana bara sorò nege geleh uzine kono, a bë nege bara.

Minuw bë blonw kono olu ye numu ye.

Minuw be nége-Uzine kono olu ye barakelaw ye. Fensoro-Fangaw ka Mayelema dörön de be se k'o nye jira.

Mali wolo dogi so la n'o ye Tamali ye horon, cew be ye, u ka ca, u be wolo dogi, ka sabaraw dla. O t'u kë garankew ye.

Fensoro-Fangaw de nana, ni tana-tigew ye Fensoro-Fangaw de nana niabar tigew ye, Fensoro-Fangaw ka Mayelema de bë na, bara tigew u kono, ben baliya, ben tana, tige kéléw la tunu.

NYATEKENKO = DAKURUW -

MOTS INDISPENSABLES

SIRANYINI

ORIENTATION

Sanwili (sw)	Nord
Sanjigin (sj).....	Sud
Tile wili (TW).....	Est
Tile Jigin (TJ).....	Ouest
Dugukolo.....	Sol
Dugukolo.....	Terre
Dugukolo	Continent
Dugukolo-kalan.....	Géographie
Mayéléma-kalan.....	Histoire.

MARA

ADMINISTRATION

Mara	Garder ~~Adjuguer~~
Dagu	Village
Dugu-nyema'a.....	Chef de village
Koorilan.....	Condissement
Ko rilan nyemaa.....	Chef d'Arrondissement
Koori;.....	Cercle
Koori nyemaa.....	Commandant de cercle
Kafo.....	Region
Kafo-nyemaa.....	Gouverneur de Région.
Cogo.....	Etat
Cogo nyemaa.....	Chef d'Etat
Cogo-Fanga-Yelema.....	Coup d'Etat
Jamana.....	Nation
Béje Cogo.....	République
Sharya.....	Loi
Sharya.....	Justice
Cogo-Sigisen.....	Constitution

<u>NYETA'A SIRA</u>	<u>POLITIQUE</u>
Jama sago Jekulu.....	Assemblée Nationale
Kogo Nyemaa-Jekulu.....	Gouvernement
Jékulu sharia.....	Loi
Fanga ni-Jékulu-Sharya.....	Décret-loi
Fanga-sharya.....	Décret
Waati-Fanga-Sharia;.....	Ordonnance
Sharya sen.....	Arrêté
Sharia Lajelen.....	Décision
Nyemaa-Sében.....	Note de service
Nyemaa-Jékulu.....	Congrès
Konōtafo-Jékulu.....	Conference

<u>MAAYA SIGISEN</u>	<u>CIVILISATION</u>
Maaya sigilan.....	Culture
Maaya.....	Humanité
Maaya.....	Humain
Maaya Taya.....	Inhumain
Lamo.....	Education

<u>FENSORÖ-SEN</u>	<u>ECONOMIE</u>
Fensorö-Fangaw.....	Forces Productives
Fensorö-sharia.....	Rapports de production
Fensorö-Sira.....	Mode de Production
Fensorö-liliw.....	Infrastructure
Fensorö-Ferew.....	Superstructure
Maa-jékulu Bugan.....	Troupeau primitif
Maa-Jékulu Folo.....	Commune Primitive
Jonya-Jekulu.....	Société esclavagiste
Dugukolo-Jonya Jekulu.....	Société Féodale
Nafolo-Jekulu.....	Société Capitaliste
Bara-Jekulu.....	Société socialiste
Héré-Jékulu.....	Société communiste
Dugukolo-Jon.....	Serf.

Dugukolo-jana.....	Seigneur
ana Jansa.....	Seigneuriage
/ ana -So.....	Château.

<u>HAKILI SIRA</u>	<u>ABSTRACTION</u>
Bawan'kan lili.....	Grammaire
lili.....	fondement
Hakelan.....	Pourcentage
Fenw senta'a.....	Objectif
Dingosentaa.....	Subjectif
Fenw senta'a Fé.....	Objectivement
Dingo sentaa Fé.....	Subjectivement
Mayeléma.....	Evolution
Fanga-Yeléma.....	Révolution
Benbaliya.....	Opposition contradiction
Bor-Tara.....	Antagonisme.